

JUSTÍCIA

Koen Lenaerts

PRESIDENT DEL TRIBUNAL DE JUSTÍCIA DE LA UNIÓ EUROPEA

“El TJUE no té gaire a dir sobre el compliment de les seves pròpies sentències”

NÚRIA SALA VENTURA
BARCELONA

El jurista belga Koen Lenaerts (Mortsel, 1954) és el president del Tribunal de Justícia de la Unió Europea, és a dir, el jutge que té més poder d'Europa. És catedràtic en dret europeu, professor de la Universitat Catòlica de Lovaina i era professor convidat a la Universitat Harvard. Ahir va ser investit doctor *honoris causa* de la Universitat Autònoma de Barcelona, a proposta de la Facultat de Dret.

El TJUE ha dictat diverses sentències contra els governs de Polònia i Hongria per haver vulnerat la independència judicial. Quins mecanismes té el tribunal per garantir el compliment de les sentències que emet quan un estat membre es nega a cooperar?

El Tribunal de Justícia, com qualsevol tribunal del món, no té gaire a dir sobre el compliment de les seves pròpies sentències. És així en qualsevol sistema legal: sempre és necessari que els altres poders de l'estat les executin. En el nostre cas, el compliment el supervisen la Comissió Europea, els estats membres del Consell de la UE i els tribunals nacionals, que han d'aplicar les nostres resolucions. Hi ha tres mecanismes: la Comissió pot iniciar un procediment d'infracció i, si no es compleix, es pot condemnar l'estat a pagar multes importants. I funciona, t'ho puc assegurar. També hi ha el règim de condicionalitat, que vincula la recepció dels fons europeus amb el respecte a l'estat de dret. I, al Consell, els estats membres debaten si les sentències es compleixen i fan pressió política perquè així sigui. El tercer mecanisme són els jutges nacionals. Si una llei nacional entra en conflicte amb una norma europea, cal deixar d'aplicar la norma nacional. Com pots veure, el TJUE no actua per iniciativa pròpia: sempre és la Comissió, el Consell o els tribunals nacionals els que activen el procés.

Davant de certes decisions polítiques, té la sensació que la justícia pot ser insuficient per defensar la democràcia?

Penso que és l'únic mitjà pacífic que tenim. I és important dir-ho: l'únic mitjà pacífic. Després de la Segona Guerra Mundial, els sis estats fundadors van arribar a la conclusió que, si no hi ha un ordre basat en normes per fer conèixer les persones de manera pacífica i harmoniosa, impera la violència salvatge. Es va imposar la idea que, per garantir una convivència pacífica i pròspera, calen unes

PERE VIRGILI

normes acceptades per tothom i aplicades pels tribunals. Però en el context geopolític actual veiem que passa quan aquest ordre desapareix: torna la violència salvatge i preval la llei del poder militar.

Creu que els valors fundacionals de la UE estan en crisi dins d'Europa? Jo diria que no. Si agafem la Unió en conjunt, la resposta és clarament que no. Però, com en qualsevol sistema legal, hi ha forces internes que en qüestionen alguns aspectes. L'amenaça més gran per als valors europeus és quan una majoria política adopta una visió tan “correcta” que qualsevol opinió divergent és vista com una enemiga del poble. Però el “poble” no és la majoria, és un concepte inclúsiu en què cal respectar les minories.

Quin paper té el Tribunal en la defensa d'aquests valors?

Els hem de defensar constantment. No perquè ens els hàgim inventat, sinó perquè són a l'article 2 del Tractat de la Unió Europea, just després de l'article que crea la Unió jurídica. En la nostra jurisprudència, aquests valors són la identitat mateixa de la Unió. Només poden esdevenir membres de la UE aquells es-

Mecanisme
“La justícia és l'únic mitjà pacífic per defensar la democràcia”

Valors
“Hem vist que quan l'ordre desapareix torna la violència salvatge”

tats que respectin i promoguin aquests valors. No n'hi ha prou amb ser neutrals, cal actuar per reforçar-los. Així, els estats membres poden confiar que tenen una visió semblant del bé comú.

No tots els països opinen igual. Som a Espanya, al sud-oest de la UE, però la Unió també arriba a l'Europa central i oriental. En aquests llocs encara hi ha molts traumes del passat. Si pensem, per exemple, en Hongria, el Tractat de Trianon de fa poc més de 100 anys va redefinir el mapa i va convertir el regne d'Hongria en la república actual. La pèrdua de territoris històrics a Eslovàquia, Ucraïna, Àustria encara és un trauma per a molts. I això explica que les relacions amb aquests països siguin complicades. Les normes de la UE fan que, fins i tot en aquestes regions, no hi hagi guerra, sinó comprensió i convivència. És un mecanisme de pacificació.

Vostè coneix bé Harvard. Com percep l'hostilitat creixent cap a les institucions acadèmiques als EUA? Com a *alumni* i exprofessor visitant de la Harvard Law School, estic extremadament orgullós de la posició de Harvard davant dels intents de l'administració Trump de limitar la

llibertat acadèmica. Tot sistema autocràtic té tres enemics principals: la llibertat acadèmica, la llibertat dels mitjans de comunicació i la independència judicial. A través d'aquests tres àmbits, l'administració de Washington intenta infondre por a la població fins a nivells existencials. Cal molt de coratge per resistir a aquesta pressió. Les grans universitats dels EUA, afortunadament, tenen prou força per aguantar aquest embat. Hem d'esperar que, com passa sempre en política, l'equilibri de poders es reequilibri.

La Comissió Europea ha expressat preocupació per l'estat del poder judicial a Espanya. Com es veu això des de la perspectiva del TJUE?

Aquesta és una pregunta que no puc respondre. Hi ha diversos casos pendents en què tribunals espanyols ens han plantejat qüestions prejudicials per aclarir què exigeix el dret de la Unió pel que fa a la independència judicial. Com deia, aquestes qüestions estan pendents davant la gran sala del tribunal, i jo en soc el president. Com a jutge, no em puc pronunciar.

I pel que fa a la llei d'amnistia? Passa el mateix, també està pendent. —